KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 28.6.2006
KOM(2006) 345 wersja ostateczna

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

dotyczące sytuacji w sektorze owoców miękkich i wiśni przeznaczonych do przetworzenia

{SEK(2006) 838}

- **Przedmowa**

W konkluzjach prezydencji dotyczących uproszczenia wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw z listopada 2004 r., Komisja została poproszona o przeprowadzenie analizy nowej sytuacji w sektorze owoców miękkich oraz innych owoców czerwonych przeznaczonych do przetworzenia na rynkach UE wynikającej z rozszerzenia i, jeśli to konieczne, przedstawienia propozycji rozwiązania konkretnych problemów.

Niniejszy dokument przedstawia główne elementy analizy dokonanej przez służby Komisji oraz wyciąga wnioski dotyczące polityki UE. Dołączono do niego dokument roboczy służb Komisji przedstawiający szczegółową ocenę sytuacji w sektorze owoców miękkich oraz innych owoców czerwonych przeznaczonych do przetworzenia.

1. KONTEKST

Niniejszy dokument koncentruje się na wiśniach (wiśnie, *Prunus Cerasus*, i czereśnie, *Prunus Avium*) oraz na tak zwanych owocach miękkich. Termin „owoce miękkie" obejmuje zazwyczaj trzy grupy owoców: jagody (rodzaje *Rubus* i *Morus*); porzeczki (rodzaj *Ribes*) i borówki (rodzaj *Vaccinium)*; oraz niełupki lub owoce pozorne (rodzaj *Fragaria*, czyli truskawki).

Rok 2004 był trudny dla sektora owoców miękkich i wiśni przeznaczonych do przetworzenia, ze względu na niskie ceny produkcji niektórych produktów (w szczególności czarnej porzeczki, truskawek i wiśni) w kilku państwach członkowskich. Również w roku 2005 ceny niektórych produktów były niskie (w szczególności truskawek i czarnej porzeczki).

Przystąpienie do UE nowych państw członkowskich, w których sektor owoców miękkich i innych owoców czerwonych przeznaczonych do przetworzenia ma istotne znaczenie, znacząco zmieniło ogólną sytuację tego sektora w UE. Wraz z pojawieniem się na rynku UE dwóch ważnych producentów, Węgier i Polski, UE stała się największym producentem owoców miękkich przeznaczonych do przetworzenia na świecie.

2. ANALIZA SYTUACJI W SEKTORZE

2.1. Główne cechy sektora w UE

Na poziomie UE, obszary pod uprawę owoców miękkich i wiśni[1] obejmują 0,25 % wszystkich gruntów ornych. Z wyjątkiem truskawek i czereśni, sektor ma największe znaczenie w krajach Europy Północnej. W Polsce, gdzie udział wynosi 1,10 %, sektor ten ma największe znaczenie. W związku z rozszerzeniem w 2004 r. produkcja owoców miękkich (jagód, agrestu, malin i truskawek) i wiśni w UE znacznie wzrosła : w latach 2002-2004 obszar roślin uprawnych uległ zwiększeniu

[1] Liczba ta nie obejmuje czereśni, ponieważ ich udział w rynku przetwórstwa pod względem całkowitej produkcji jest niższy (około 10 %) od udziału innych owoców.

przeciętnie z 69 000 hektarów w UE-15 do 237 000 hektarów w UE-25, z czego 141 000 hektarów w Polsce.

Z wyjątkiem jagód i wiśni, których zbiory mogą być zmechanizowane, produkcja owoców miękkich wymaga dużego nakładu siły roboczej. Biorąc pod uwagę, że ceny na rynku przetwórstwa są niższe niż na rynku świeżych owoców, presja konkurencji powoduje, że sektor owoców miękkich przeznaczonych do przetworzenia mieści się głównie w państwach, w których koszty pracy są niskie.

Owoce miękkie stanowią często część wąskiego zakresu możliwych upraw w mniej uprzywilejowanych regionach (np. obszary częściowo górzyste). Dodatkowo możliwość produkcji owoców miękkich na małą skalę oznacza, że sektor ten jest szczególnie odpowiedni dla małych gospodarstw, które często przeważają w mniej uprzywilejowanych regionach lub na obszarach częściowo górzystych. Uprawa owoców miękkich w takich gospodarstwach zezwala na lepsze wykorzystanie rodzinnej siły roboczej. Stanowi ona często dodatkowy dochód osób zajmujących się rolnictwem w niepełnym wymiarze czasu.

Chociaż wielkość gospodarcza sektora w porównaniu z ogółem rolnictwa jest ograniczona, skupia się on często w określonych regionach państw produkujących, w związku z czym może znacznie przyczynić się do rozwoju gospodarki regionalnej.

2.2. Główne cechy sektora w Polsce

Polska obejmuje dwie trzecie całego sektora owoców miękkich i wiśni przeznaczonych do przetworzenia w UE.

Przez ostatnie 15 lat obszar sadów utrzymywał się na stałym poziomie 260-290 000 ha. Na 15 % tego obszaru uprawiane są jagody i porzeczki (porzeczki, agrest, maliny i inne krzewy), a na 10 % wiśnie. Powierzchnia obszarów przeznaczonych pod uprawę truskawek ulegała zmianie w ciągu ostatnich 15 lat (najmniejsza powierzchnia wynosiła 38 000 ha w 2002 r., a największa 65 800 ha w 2001 r.).

Uprawa owoców miękkich jest skoncentrowana na poziomie regionalnym. Ma ona największe znaczenie w trzech województwach obejmujących około 55 % krajowej produkcji owoców miękkich i wiśni w latach 2002-2004: lubelskie (24,1 % całkowitej wielkości produkcji), mazowieckie (20,9 %) i łódzkie (11,4 %).

W kontekście wysokiego bezrobocia na obszarach wiejskich oraz w małych gospodarstwach rolnych, sektor owoców miękkich przeznaczonych do przetworzenia stanowi ważne źródło dochodu i pracy. Ocenia się, że sektor owoców i warzyw dostarcza ogółem 250 000 miejsc pracy na pełnym etacie (produkcja, wprowadzanie do obrotu, przetwarzanie). Tylko w sektorze owoców miękkich i wiśni jest to około 80 000 pełnoetatowych miejsc pracy.

W sektorze tym przeważają małe gospodarstwa, chociaż w ciągu ostatnich 15 lat miało miejsce łączenie się gospodarstw. W przypadku czarnej porzeczki i wiśni gospodarstwa o obszarze ponad 1 ha reprezentują około dwie trzecie produkcji krajowej.

Rozdrobnienie produkcji jest spotęgowane przez niski poziom organizacji. Dla wszystkich owoców i warzyw sektor zorganizowany (grupy i organizacje producentów) stanowi tylko 2 % całkowitej produkcji owoców i warzyw wprowadzonej do obrotu.

Ze względu na rozdrobnienie dostaw większości owoców miękkich, owoce zbierane są w punktach skupu rozpowszechnionych we wsiach w regionach produkcji oraz przewożone do zakładów przemysłowych. Duże gospodarstwa prowadzą zazwyczaj bezpośrednią sprzedaż zakładom przemysłowym. Niewielka część (oceniana na 10-15 %) dostaw owoców miękkich i wiśni do zakładów przemysłowych odbywa się na podstawie kontraktów między producentami a przetwórcami.

2.3. Sytuacja w głównych podsektorach

W przypadku owoców miękkich, niniejszy przegląd koncentruje się na owocach uprawnych i ich głównych rodzajach: czarnej porzeczce, malinach i truskawkach. Owoce te stanowią łącznie ponad 90 % produkcji owoców miękkich przeznaczonych dla celów przemysłowych. W przypadku wiśni, dokonano oddzielnej analizy dla wiśni i dla czereśni.

2.3.1. Truskawki

Produkcja truskawek przeznaczonych do przetworzenia w UE zlokalizowana jest głównie w Polsce. W innych państwach członkowskich truskawki produkuje się z przeznaczeniem na rynek owoców świeżych, chociaż niewielkie ilości sprzedawane są w dla przemysłu. Polska stanowi około 60 % całości unijnych dostaw dla zakładów przemysłowych. Udział przywozu mrożonych truskawek z państw trzecich w UE-25 w całkowitej ilości truskawek przeznaczonych do przetworzenia wzrósł z poniżej 20 % do 2001/2002 r. do 38 % w latach 2003/2004.

W 2004 i 2005 r. ceny truskawek przeznaczonych do przetworzenia i truskawek mrożonych w UE znacznie spadły ze względu na połączony nacisk zwiększonej produkcji w UE w porównaniu z poprzednimi latami i wzrost tanich przywozów z państw trzecich, w szczególności Chin.

Główne cechy sektora truskawek w Polsce można podsumować w sposób następujący:

- Ze względu na stosunkowo niskie koszty inwestycji, produkcja truskawek przeznaczonych do przetworzenia stała się dodatkowym źródłem dochodu licznych gospodarstw na obszarach wiejskich. Ze społecznego punktu widzenia, sektor ten odgrywa znaczącą rolę na obszarach wiejskich. Ocenia się, że w 2002 r. dwie trzecie produkcji pochodziło z 10 % gospodarstw o obszarze ponad 0,5 ha. Pozostałe 90 % gospodarstw, o obszarze hodowli truskawek wynoszącym poniżej 0,5 ha, stanowiło jedną trzecią całkowitej produkcji w Polsce;

- Sektor specjalizuje się w uprawie odmiany Senga Sengana, powszechnie przeznaczonej do przetworzenia. Z drugiej strony, odmiana ta nie jest odpowiednia dla rynku świeżych owoców, jej zbiory są niewielkie, okres zbiorów jest bardzo krótki, a ich ilość może ulec znacznym wahaniom w zależności od warunków pogodowych. Cechy te, przy wzroście przywozu z państw trzecich w

ostatnich latach, w obecnych warunkach niskich cen wywierają nacisk na producentów, w szczególności na większe gospodarstwa komercyjne;

- Niskie ceny przywożonych produktów, wahania popytu na rynku, znaczna liczba producentów i półprzetwórców, jak również cechy właściwe dla odmiany Senga Sengana powodują coroczne wahania cen, które mogą jeszcze wzrosnąć ze względu na poziom popytu na truskawki mrożone w przemyśle spożywczym UE;

- Po zebraniu, odmiana Senga Sengana ulega szybkiemu zepsuciu, dlatego niezbędna jest dalsza obróbka (w szczególności chłodzenie). Wprowadzenie do obrotu jest rozdrobnione i tylko niewielkie ilości sprzedawane są na podstawie kontraktów. Biorąc pod uwagę obecną konkurencję międzynarodową i niskie ceny, nie wydaje się prawdopodobne, że kontrakty obejmujące uzgodnienia cenowe wykroczą poza podsektory o szczególnych potrzebach (np. żywność dla niemowląt, dżemy wysokiej jakości). Badania przeprowadzone w celu rozwiązania problemów związanych z uprawą Senga Sengana obejmują techniki ekologicznej produkcji owoców, nowe metody uprawy i lepsze techniki ochrony przed pleśnią.

Obecne niskie ceny truskawek przeznaczonych do przetworzenia w UE utrudniają sektorowi świeżych truskawek w niektórych państwach członkowskich wykorzystanie przemysłu przetwórczego jako regulatora rynku owoców świeżych.

Popyt na półprzetworzone truskawki w UE wzrastał dynamicznie od lat 90-tych. Wzrost ten dotyczył w znacznym stopniu przemysłu przetwórstwa owoców, który w przypadku znacznej części produktów nie jest zależny od danej odmiany, a także przemysłu soków i napojów. Z drugiej strony, potrzeby przemysłu produkcji dżemów są stałe.

2.3.2. Czarna porzeczka

Czarna porzeczka uprawiana jest w państwach członkowskich północnej Europy, przy czym produkcja w Polsce stanowi 70 % produkcji unijnej. UE jest największym światowym producentem, produkcja w państwach trzecich jest stosunkowo ograniczona, a przywóz czarnej porzeczki do UE jest nieznaczny. Ceny surowców i produktów półprzetworzonych znacznie zmalały od 2003 r. ze względu na wzrost produkcji czarnej porzeczki z prawie 150 000 ton przeciętnie w latach 1998/2002 do 200 000 ton w latach 2003 i 2004. Produkcja osiągnęła rekordowy poziom, podczas gdy konsumpcja ostatecznych produktów spożywczych (głównie napojów owocowych) nie wykazała podobnej dynamiki, a możliwości wywozu poza UE są raczej ograniczone. Gospodarka produktu zależy od cyklu produkcji trwającego około 10-12 lat opartego na skłonności producentów do zakładania nowych plantacji w okresie, gdy ceny są wysokie, co z kolei powoduje załamanie cen.

Należy dostosować powierzchnię obszarów przeznaczonych pod uprawę, tak aby produkcja wróciła do stosowniejszego poziomu. Karczowanie zbędnych plantacji jest sposobem często wykorzystywanym przez rolników. Czarna porzeczka jest rośliną wieloletnią i jest włączona do systemu płodozmianowego w gospodarstwie. Dlatego karczowanie zbędnych obszarów stanowi również część systemu płodozmianowego stosowanego przez rolników.

W odniesieniu do popytu, konsumpcja produktów spożywczych zawierających czarną porzeczkę jest stabilna, a nawet maleje. Produkty z czarnej porzeczki ulegają sile konkurencji innych produktów (soki pomarańczowe, żurawinowe itd.) Dzięki promocji i innowacyjności produktów, konsumpcja mogłaby wzrosnąć.

2.3.3. *Maliny*

Od rozszerzenia UE w 2004 r. unijna produkcja malin wzrosła z 28 000 ton do 87 000 (przeciętne dane na lata 2002-2004), pozyskując dwóch nowych znaczących producentów: Polskę (48 000 ton) i Węgry (10 000 ton). Przemysł przetwórczy jest głównym odbiorcą owoców z dwóch nowych państw członkowskich, natomiast odgrywa on niewielką rolę w pozostałych państwach członkowskich, z wyjątkiem Francji, gdzie około 10 % produkcji jest sprzedawana przemysłowi przetwórczemu. W przypadku Zjednoczonego Królestwa, sektor umiejscowiony w Szkocji odgrywał znaczącą rolę w przemyśle. Jednakże ze względu na brak konkurencyjności, począwszy od 2000 r. przemysł prawie całkowicie skoncentrował się na rynku owoców świeżych.

Zaopatrzenie przemysłu przetwórczego UE-25 w maliny wzrosło z 115 000 ton w 2000 r. do ponad 160 000 ton w 2004 r. W 2004 r. znaczne zaopatrzenie przemysłu europejskiego w maliny spowodowało spadek cen. Około dwie trzecie całkowitego zaopatrzenia przemysłu stanowią maliny mrożone. Przez wiele lat największym dostawcą mrożonych malin do UE była Serbia, eksportująca do 25 państw członkowskich UE przeciętnie 54 000 ton w latach 2002-2004, zaś drugie miejsce zajmowało Chile eksportujące średnio 14 000 ton. W ostatnich latach, ze względu na wzrost produkcji w Polsce (z 20 000 ton średnio w latach 1999-2002 do 30 000 ton w latach 2003-2004), udział malin mrożonych produkowanych w UE w całkowitych dostawach UE wzrósł z 20 % w 2002 r. do 31 % w 2004 r.

W ostatnich dziesięciu latach Polska osiągnęła znaczny udział w rynku i wydaje się dalej poprawiać swoją pozycję dzięki następującym korzyściom: tradycja uprawy malin; niskie koszty pracy; gruntowne badania tworzenia odmian; istnienie dużej bazy przemysłowej półprzetwórstwa. Z drugiej strony, rozdrobnienie produkcji i wprowadzania do obrotu przez producentów znacznie ogranicza rozwój konkurencyjności sektora. W procesie konsolidacji sektora niezmiernie ważne będzie ulepszenie produkcji na poziomie gospodarstwa oraz wprowadzania na rynek półprzetwórstwa.

Na Węgrzech produkcja malin zmalała w ostatnich dziesięciu latach. Pomimo utrzymującego się popytu w UE, wywóz mrożonych malin zmalał, odzwierciedlając spadek konkurencyjności. Zarówno konkurencja na rynku tego państwa, jak również koszty wewnątrz sektora uległy zwiększeniu. Dodatkowo naturalne warunki panujące na Węgrzech wymuszają rozwój nawodnienia (jako że Węgry znajdują się na południowej granicy obszaru uprawy malin w Europie), co w chwili obecnej nie jest dochodowe w przypadku produkcji przeznaczonej dla rynku przetwórstwa.

2.3.4. *Wiśnie*

Wiśnie uprawiane są w państwach o zimnym klimacie, głównie na północy Ameryki i Europy. Rzadko są one spożywane w postaci świeżej. Zazwyczaj są puszkowane

lub zamrażane po zbiorze i używane w różnych produktach, między innymi kompotach, dżemach, sokach i deserach.

W UE sektor wiśni zdominowany jest przez trzy kraje: Polskę (190 000 ton w latach 2002-2004), Węgry (51 000 ton) i Niemcy (31 000 ton). Państwa te stanowią łącznie 87 % całkowitej produkcji UE. W okresie 1998-2004 produkcja wiśni w UE-25 średnio 5 % rocznie, osiągając 340 000 ton w 2004 r. Wzrost ten jest w większości spowodowany przez Polskę. Produkcja wzrosła również na Węgrzech. W Niemczech produkcja sektora maleje od lat 90-tych, ze względu na nacisk zwiększonej konkurencji przywozu z państw Europy Środkowo-Wschodniej. Produkcja w Polsce stanowi 60 % unijnej produkcji wiśni.

W Niemczech i Polsce gospodarstwa są małe, chociaż w Polsce wzrasta znaczenie dużych gospodarstw. Natomiast na Węgrzech dominują duże gospodarstwa (gospodarstwa o powierzchni równej lub większej niż 10 ha stanowią tam 50 % całkowitej powierzchni, zaś w Polsce 3 %). Ze względu na strukturę małych gospodarstw, wiśnie w Niemczech i Polsce zbierane są ręcznie. Na Węgrzech zmechanizowane zbiory obejmują 30 % produkcji. Dlatego koszty pracy odgrywają decydującą rolę w rentowności produkcji, i pod tym względem Niemcy znajdują się w niekorzystnej sytuacji w porównaniu z Polską i Węgrami.

W Niemczech i na Węgrzech organizacje i grupy producentów odgrywają ważną rolę we wprowadzaniu wiśni na rynek przemysłu przetwórczego: 40 % całkowitej produkcji w Niemczech i 50-60 % na Węgrzech. W Polsce natomiast ich rola jest nadal nieznaczna.

Udział przywozu z państw trzecich do UE-25 w całkowitych dostawach wiśni przeznaczonych do przetworzenia do UE jest ograniczony i wynosił średnio 11 % w latach 2002-2004.

Produkcja wiśni wzrastała dynamicznie w nowych państwach członkowskich UE od lat 90-tych. Analiza wskazuje, że spadek cen w 2004 r. był spowodowany znacznymi zbiorami w UE i Serbii, które przekroczyły potrzeby przemysłu. Biorąc pod uwagę rozwój nowych sadów w szczególności w Polsce, ceny w tym sektorze mogą pozostać niskie, chyba że warunki pogodowe będą miały wpływ na zbiory, tak jak to miało miejsce w 2005 r.

2.3.5. Czereśnie

Około 15 % unijnej produkcji czereśni wykorzystuje się w przemyśle przetwórczym. W trzech państwach członkowskich część sektora jest ukierunkowana na przemysł przetwórczy: we Francji, Włoszech i Hiszpanii. Główne sposoby wykorzystania czereśni obejmują puszkowanie (czereśnie w syropie i inne produkty), przetwory z wykorzystaniem alkoholu (częściowo w przemyśle cukierniczym) oraz konserwację z wykorzystaniem cukru (czereśnie w cukrze).

Od początku lat 90-tych produkcja przetworów z czereśni w UE zmalała, częściowo ze względu na ich zastąpienie przetworami z wiśni przywożonymi z Europy Środkowej lub przywożonymi przetworami z czereśni. Unijna produkcja czereśni z wykorzystaniem alkoholu również spotkała się z konkurencją podobnych produktów przywożonych z państw trzecich. Wielkość sektora znacznie zmalała.

Największymi producentami czereśni w cukrze w UE są Francja i Włochy, a następnie Hiszpania. We Francji i Włoszech sektor rozwijał się w różny sposób począwszy od lat 90-tych. Na początku lat 90-tych we Włoszech zakłady przemysłowe zamieniły surowce produkowane we Włoszech na przywożone z państw trzecich (Bułgaria, Turcja i Rumunia). Znaczną część surowców (czereśnie zakonserwowane tymczasowo) przywożonych z państw trzecich wywozi się ponownie po niewielkiej obróbce (klasyfikacja, sortowanie itd.) do państw trzecich. Część surowców podlega przetworzeniu jako czereśnie w cukrze. W sektorze we Francji zastosowano ciągłą strategię opartą na ścisłym połączeniu łańcucha towarowego oraz uzgodnionych działań w kontekście międzyzawodowym. W ramach działań międzyzawodowych podjęto różne środki mające na celu poprawę konkurencyjności łańcucha towarowego. Pomimo zwiększonej konkurencyjności, przemysł nadal wykorzystuje surowce produkowane lokalnie.

3. GŁÓWNE WNIOSKI

Spadek cen na rynku unijnym (cen producentów oraz półproduktów) dotyczył w ostatnich latach różnych owoców przeznaczonych do przetworzenia. Jest to spowodowane trzema różnymi czynnikami, które w różny sposób dotyczą poszczególnych produktów: 1) wzrost konkurencji państw trzecich (w sektorze truskawek); 2) nadmierna produkcja w porównaniu z potrzebami rynku; 3) niewystarczająca konkurencyjność segmentów sektora spowodowana przez rozdrobnienie łańcuchów towarowych (niski poziom organizacji producentów, itd.).

W przypadku sektorów innych upraw, dane okoliczności (np. niekorzystne warunki pogodowe) mogą spowodować tymczasowe trudności.

3.1. Konkurencja przywozu z państw trzecich

Analiza wykazuje, że znaczenie przywozu z państw trzecich do 25 państw członkowskich UE jest niewielkie dla wiśni, a w przypadku czarnej porzeczki nie istnieje. W odniesieniu do malin i czereśni jest ono większe, chociaż w przypadku malin zmalało w ostatnich latach. W ostatnich trzech latach wzrosło ono dla mrożonych truskawek. W związku z powyższym w sektorze truskawek przeznaczonych do przetworzenia wzrosła konkurencja przywozu tanich mrożonych truskawek z państw trzecich, w szczególności z Chin.

Komisja sprawdza obecnie, czy przywóz z Chin odbywa się na warunkach dumpingowych.

3.2. Sprostanie nadmiernej produkcji w porównaniu z potrzebami rynku

3.2.1. Dostosowanie zdolności produkcyjnej do popytu

Unijny potencjał produkcyjny czarnej porzeczki i wiśni przekracza obecny popyt w przemyśle. O ile nie będzie miał miejsca znaczący incydent pogodowy, który wpłynie na zbiory, ceny prawdopodobnie utrzymają się na niskim poziomie. W obu sektorach potencjał produkcyjny znacznie wzrósł w ostatnich latach, ze względu na nowe plantacje, do których powstania przyczyniły się utrzymujące się do niedawna wysokie ceny.

W takiej sytuacji niektórzy rolnicy mogą zechcieć wycofać się z przedmiotowej produkcji i podjąć inne uprawy. Przepisy UE dotyczące pomocy państwa zezwalają, pod pewnymi warunkami, na wdrożenie przez państwa członkowskie subsydiowanych programów karczowania. W celu ułatwienia restrukturyzacji gruntu przeznaczonego poprzednio pod uprawę krzewów jagód i porzeczek (w prawodawstwie unijnym uznawanych za rośliny wieloletnie), państwa członkowskie, które stosują system jednolitej płatności WPR w ramach modelu historycznego, mogą wykorzystać rezerwę krajową w celu ustalenia nowych kwot referencyjnych dla rolników w obszarach poddanych restrukturyzacji[2].

Unijne programy rozwoju obszarów wiejskich mogą również ułatwić, na poziomie gospodarstwa, reorientację działalności na inne obszary rolnictwa (środki w ramach osi 1 dotyczącej „poprawy konkurencyjności sektora rolnego i leśnego" nowego rozporządzenia w sprawie rozwoju obszarów wiejskich[3]) lub na działalność nierolniczą (środki w ramach osi 3 dotyczącej „jakości życia na obszarach wiejskich i różnicowania gospodarki wiejskiej"). Środki wsparcia w ramach osi 3 wspierają zróżnicowanie działalności na terenach wiejskich, w związku z czym umacniają gospodarkę lokalną oraz jej zdolność do rozwiązywania problemów w określonych sektorach rolnictwa.

3.2.2. Stymulowanie popytu: promocja i innowacyjność produktu

W porównaniu z innymi owocami, rynek owoców miękkich ma ograniczony zasięg. Dotyczy to zarówno produktów świeżych, jak i przetworzonych. Programy promocyjne rzadko koncentrują się na produktach tego sektora, dlatego nie są one często znane konsumentom. W niektórych państwach członkowskich podmioty sektora podjęły inicjatywy mające na celu promocję produktów. W tym kontekście unijne wsparcie promocji produktów rolniczych może stanowić ważne narzędzie komunikacji w zakresie owoców miękkich i stymulacji popytu na nie.

Innowacyjność produktu stanowi ważne narzędzie rozszerzenia rynku lub stworzenia nowych rynków. W tworzeniu nowych produktów operatorzy mogą wykorzystać szereg środków w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich: wsparcie inwestycji w proces wprowadzania do obrotu i przetwarzania, wsparcie współpracy między rolnikami w tworzeniu nowych produktów oraz wsparcie udziału rolników w programach jakości żywności.

3.3. Wspieranie konkurencyjności sektora

Rozdrobnienie produkcji owoców i ich wprowadzenia na rynek przetwórstwa w Polsce jest najistotniejszą ze słabości łańcucha towarowego odkrytych podczas przeprowadzania analizy.

Niekiedy argumentuje się, że program podobny do wsparcia przewidzianego dla organizacji producentów sprzedających produkty świeże przemysłowi przetwórczemu zgodnie z rozporządzeniami Rady (WE) nr 2201/96 i 2202/96 przyczyniłby się do zniesienia ograniczeń narzuconych przez rozdrobnienie produkcji i ukierunkowałby znaczną część produkcji wprowadzanej na rynek

---

[2] Patrz art. 42 rozporządzenia Rady (WE) nr 1782/2003 (Dz.U L 270 z 21 października 2003 r.).

[3] Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. L 277 z 21 października 2005 r.).

przetwórstwa, co przyczyniłoby się do stabilizacji sektora. Jednakże obecne instrumenty stosowane w ramach powyższych rozporządzeń były w znacznej mierze uzasadnione wyższymi cenami producentów w UE niż w państwach trzecich. Sytuacja ta nie dotyczy dużej części sektora owoców miękkich i wiśni przeznaczonych do przetworzenia. Ponadto obecnie dokonuje się oceny istniejących programów, aby bardziej ujednolicić je z reformą WPR.

Dlatego Komisja uważa, ze wprowadzenie takiego systemu wsparcia byłoby nieadekwatne z technicznego punktu widzenia oraz przedwczesne. Komisja przyznaje, że niski poziom organizacji sektora w Polsce i rozdrobnione wprowadzanie na rynek przetwórstwa stanowią poważne ograniczenia w konkurencyjności sektora. Uważa jednak, że ograniczenia te mogą zostać zniesione dzięki wykorzystaniu istniejących polityk w ramach pierwszego i drugiego filara WPR.

Wsparcie organizacji producentów w celu umocnienia ich konkurencyjności stanowi podstawę wspólnej organizacji rynków. Wsparcie to dostarczane jest poprzez współfinansowane programy operacyjne wdrażane przez organizacje producentów.

Wsparcie otrzymują również grupy producentów, które wdrażają plan uznania w celu spełnienia kryteriów uznania ich za organizacje producentów. Wsparcie to ma szczególne znaczenie dla nowych państw członkowskich, gdzie poziom organizacji sektora jest często niski, a tworzące się grupy producentów zbyt małe, by uznać je za organizacje producentów w pierwszych latach istnienia. Pomoc grupom producentów może mieć dwie formy: pomoc mająca na celu ich kształtowanie i ułatwianie działań administracyjnych oraz wsparcie inwestycyjne (w postaci specjalnych pożyczek lub kapitału).

W ramach reformy wspólnej organizacji rynków owoców i warzyw Komisja może zaproponować określone dodatkowe wsparcie dla państw członkowskich, w których poziom organizacji jest niski.

Unijne programy rozwoju obszarów wiejskich również mają znaczenie, w szczególności środki w ramach osi 1 dotyczącej „poprawy konkurencyjności sektora rolnego i leśnego”. Dotyczy to w szczególności środków takich jak wsparcie modernizacji gospodarstw rolnych oraz wspieranie zwiększenia wartości produktów (wprowadzanie do obrotu i przetwarzanie). Również w ramach osi 1 w nowych państwach członkowskich obowiązują środki przejściowe, udzielające wsparcia gospodarstwom niskotowarowych oraz pomagające w tworzeniu grup producentów.

Brak organizacji w największym produkującym państwie członkowskim, wraz z ograniczoną ilością danych gospodarczych w przedmiotowym sektorze powodują, że konieczne jest lepsze monitorowanie sytuacji gospodarczej przedmiotowego sektora na poziomie UE oraz być może zwołanie regularnych spotkań zainteresowanych ekspertów.

3.4. Działanie w sytuacji kryzysowej

Tak jak w przypadku innych rodzajów owoców, produkcja owoców miękkich i wiśni przeznaczonych do przetworzenia zależy w znacznym stopniu od warunków

pogodowych. Pogoda deszczowa może zniszczyć zbiory, natomiast korzystne warunki pogodowe w całym okresie uprawy mogą je zwiększyć.

Unijne przepisy dotyczące pomocy państwa dla rolnictwa zezwalają na rekompensaty dla rolników, którzy ponoszą straty ze względu na niekorzystne warunki pogodowe. W tym kontekście Komisja proponuje uprościć przepisy i ułatwić udzielanie wsparcia kryzysowego. W szczególności proponuje się, aby rekompensaty skutków złych warunków pogodowych nie podlegały wcześniejszemu zatwierdzaniu przez Komisję, co znacznie przyspieszyłoby dokonywanie płatności rolnikom.

Niezbieranie plonów mogłoby stanowić rozwiązanie w przypadku nieoczekiwanych i tymczasowych trudności związanych z nadmierną podażą na rynku. Możliwość włączenia rekompensat za niezbieranie plonów do programów operacyjnych organizacji producentów należałoby omówić w kontekście reformy wspólnej organizacji rynków świeżych owoców i warzyw.

3.5. Uwagi końcowe

Głównymi czynnikami prowadzącymi do sytuacji kryzysowej w sektorze owoców miękkich i wiśni przeznaczonych do przetworzenia w latach 2004 i 2005 były nadmierna podaż (wiśni w 2004 r. i czarnej porzeczki) oraz istnienie rozdrobnionych łańcuchów towarowych.

Dokonano przeglądu możliwych do zastosowania istniejących instrumentów polityki wspólnotowej dla każdej kategorii problemów. UE posiada odpowiednie narzędzia dla poprawy zdolności funkcjonowania łańcuchów towarowych w sektorze owoców miękkich i wiśni, w szczególności dzięki wspólnej organizacji rynków owoców i warzyw oraz programom rozwoju obszarów wiejskich.

Niniejsze sprawozdanie oraz załączony do niego dokument roboczy służb Komisji dotyczący „Analizy sektora owoców miękkich i wiśni przeznaczonych do przetworzenia w UE”, jak również oceny zewnętrzne i ocena wpływu zostaną uwzględnione przy opracowaniu reformy wspólnej organizacji rynków owoców i warzyw.